

MİLENA'YA MEKTUPLAR

FRANZ KAFKA: 03.07.1883'te Prag'da doğdu, 03.06.1924'te Viyana yakınlarındaki Kierling'de öldü. Varlıklı bir Yahudi tüccarının oğluydu. 1901-1906 yılları arasında Prag'da Germanistik ve hukuk okudu, 1906'da hukuk doktorası yaptı. Ardından kısa bir süre Prag'da Eyalet Mahkemesinde staj yaptı. 1908-1917 yılları arasında bir sigorta şirketinde çalıştı, daha sonra iş kazalarına bakan bir sigorta kurumunda görev aldı. 1917'de vereme yakalandı, bu hastalık 1922'de mesleği bırakmasına neden oldu.

Kafka kendisini yalnız ve anlaşılmayan biri olarak hissediyordu; o sadece Max Brod ve Franz Werfel ile arkadaştı ayrıca Martin Buber ve Johannes Urzidil ile de tanışıklığı vardı. 1910-1912 yılları arasında yaz aylarında gezi ve tedavi amaçlı İtalya, Fransa, Almanya, Macaristan ve İsviçre'ye gitti. Kadınlarla olan ilişkisi zor ve problemliydi 1914'te iki kez nişanlandı ama nişanı bozdu. 1920-1922 yılları arasında gelen sayısız mektuplardan anlaşıldığı üzere Milena Jesenska'ya duyduğu karşılıksız aşkın ızdırabını yaşadı. 1923'ten itibaren Dora Dymant ile Berlin ve Viyana'da serbest bir yazar olarak yaşamaya başladı, son olarak Viyana civarındaki Kierling Sanatoryumunda gırtlak vereminden öldü. Kafka, edebî mirasını vasiyet altına almış ve yakılmasını istemişti ancak Max Brod, onun ölümünden sonra bu isteğe uymayarak eserlerini yayımladı.

PROF. DR. ERDİNÇ YÜCEL: 1972 yılında Ankara'da doğdu. İlkokulu Almanya'da, ortaokulu ve liseyi Ankara'da tamamladı. 1997 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümünden mezun oldu ve 1998 yılında aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak akademik hayata başladı. 2000 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimini tamamlayan çevirmen, 2006 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde "Almanca Öğrenen Türk Öğrencilerin Spesifik Kültürel Unsurların Ediniminde Karşılaştıkları Zorluklar" adlı teziyle Doktor ünvanını aldı. 2007 yılında Yardımcı Doçent, 2014 yılında Doçent ve 2020 yılında Profesör olan Erdinç Yücel hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümünde "Etkili İletişim", "Dilbilim", "Dil Edinimi" ve "Çeviri" alanlarında dersler vermektedir. Çevirmen evli ve iki çocuk babasıdır.

PROF. DR. HASAN YILMAZ: 1975 yılında Burdur'da doğan çevirmen ilk, orta ve lise tahsilinin ardından 1997 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Almanca Öğretmenliğinden mezun olmuştur. Kısa bir öğretmenlik tecrübesinden sonra 1998 yılında aynı bölümde Araştırma Görevlisi olarak akademik hayata adım atan Yılmaz, yüksek lisans eğitiminin ardından, 2006 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden Doktor, 2014 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Alman Dili ve Eğitimi Anabilim dalında Doçent ve 2020 yılında aynı bölümde Profesör ünvanını almıştır. Hâlâ aynı üniversite ve bölümde akademik çalışmalarına devam eden Hasan Yılmaz, "Dil Edinimi", "Dilbilimi" ve "Çeviri" dersleri vermektedir. Çevirmen evli ve iki çocuk babasıdır.

MİLENA'YA MEKTUPLAR

FRANZ KAFKA

Almanca Aslından Çeviren

Erdoğan Yücel

Hasan Yılmaz

HECE YAYINLARI

(Nisan 1920)

Merano-Aşığı Mais, Ottoburg Pansiyonu

Sevgili Bayan Milena, iki gün ve bir gece süren yağmur az önce durdu, gerçi muhtemelen yalnızca geçici olarak ama yine de kutlanmaya değer bir olay ve bunu size yazarak kutluyorum. Aslında, yağmur da katlanılabilir şekilde yağdı; burası yabancı bir yer işte, küçük bir yabancılık sadece ama yine de kalbe huzur veriyor. Eğer izlenimim doğruysa, siz de (anlaşılan o ki kısa ve yarı sessiz bir beraberlik hatıralarla tüketilecek gibi değil) Viyana'nın yabancılığından hoşlanmıştınız, sonraları genel şartlar nedeniyle bu durum değişmiş olabilir ama böyle bir yabancılık duygusu hoşunuza gidiyor mu? (Bu aslında kötüye işaret ediyor olabilir ve böyle olmamalı.)

Burada oldukça iyi yaşıyorum, fâni bir beden bundan daha fazla özeni kaldıramazdı. Odamın balkonu bir bahçeye bakıyor; etrafı çiçekli çalılarla sarılmış ve örtülmüş (buradaki bitki örtüsü garip, Prag'da su birikintileri neredeyse donarken balkonumun önünde çiçekler yavaş yavaş açıyor.) ayrıca tamamıyla güneş (veya yaklaşık bir haftadır olduğu gibi bulutlarla kaplı gökyüzünü) görüyor; kertenkeleler ve kuşlar, birbirine uyumsuz çiftler beni ziyarete geliyor. Merano'nun tadını çıkarmanızı o kadar çok isterdim ki. Son mektubunuzda nefes alamadığınızdan bahsetmişsiniz, bu sözde mecazi ve gerçek anlam birbirine çok yakın ve burada her ikisi de biraz daha kolay hale gelebiliyor.

En kalbî selamlarımla

F. Kafka

(Nisan 1920)

Merano-Aşığı Mais, Ottoburg Pansiyonu

Sevgili Bayan Milena, Prag'dan size bir not yazmıştım ve sonra Merano'dan bir tane daha. Fakat cevap alamadım.

Aslında bu notların acilen cevap bekleyen bir yanı yoktu ve eğer sessizliğiniz yalnızca genellikle yazmaya karşı duyulan isteksizliğin bir işareti olan, göreceli bir huzurun göstergesi ise, ziyadesiyle memnun olurum. Ancak başka bir olasılık da var -işte bu yüzden yazıyorum- belki size yazdığım notlarla sizi bir şekilde incittim (eğer öyleyse, tüm iyi niyetime rağmen nasıl da kaba bir elim varmış) veya -ki bu çok daha kötü olurdu- bana mektubunuzda bahsettiğiniz o sakın nefes alma anı sona erdi ve sizin için zor bir dönem yeniden başladı. İlk ihtimal hakkında bir şey söyleyemem, o bana çok uzak geliyor ve diğer her şey bana çok daha yakın geliyor. İkinci ihtimal için size bir tavsiyede bulunamıyorum -nasıl tavsiyede bulunabilirim ki?- yalnızca soruyorum: Neden biraz Viyana'dan çıkmıyorsunuz? Sonuçta, başka insanlar gibi yurtsuz değilsiniz. Bohemya'da kalmak size taze bir güç vermez miydi? Ve eğer bilmediğim nedenlerden dolayı belki Bohemya'ya gitmek istemiyorsanız, başka bir yere gidebilirsiniz, belki Merano bile iyi olurdu. Orayı biliyor musunuz?

Yani iki şey bekliyorum. Ya sessizliğinizi sürdürmeye devam edin - ki bu da "Endişelenme, iyiyim." anlamına gelir ya da birkaç satır yazın.

En içten dileklerle

Kafka

Aklıma gelmişken aslında yüzünüzü ayrıntılı bir şekilde hatırlayamıyorum. Yalnızca kafe masalarının arasından geçerek gidişiniz, dış görünüşünüz ve kıyafetiniz hâlâ gözümün önünde.

(Merano, Nisan 1920)

Sevgili Bayan Milena,

Kasvetli Viyana âleminin tam ortasında çeviriyle uğraşıyorsunuz. Bu durum, benim için hem dokunaklı hem de

utanç verici bir hal alıyor. Wolff'ten bir mektup almış olmanız, en azından bana bir süre önce böyle bir mektuptan bahsetmişti. Bir katalogda ilan edilmiş olduğunu duyduğum "Katiller" adlı öyküyü ben yazmadım; bu bir yanlış. Fakat o en iyi eser olarak gösterildiğine göre doğru da olabilir.

Son mektubunuzdan ve ondan önceki mektubunuzdan anladığım kadarıyla, huzursuzluk ve endişe sizi tamamen bırakmış gibi görünüyor, bu muhtemelen eşinize de yansıyor, bunu ikiniz için de o kadar çok diliyorum ki. Yıllar önce bir pazar öğleden sonrasını hatırlıyorum, Franzensquai'de evin duvarı boyunca usulca ilerlerken durumu pek de parlak görünmeyen eşinize rastladım, her birimiz kendi özgün tarzında baş belası olma konusunda iki uzman. Sonra birlikte devam mı ettik yoksa birbirimizin yanından geçip gittik mi hatırlamıyorum, bu iki olasılık arasındaki fark çok büyük olmasa gerek. Ama bu geçmişte kaldı ve çok derin bir geçmişte kalmalı. Eviniz güzel mi?

İçten selamlarımla

Kafka

(Merano, Nisan 1920)

Demek akciğerleriniz öyle mi... Bütün gün bunu kafamda döndürüp durdum, başka bir şey düşünemedim. Hastalıktan özellikle korkmuş değilim, muhtemelen ve umarım -anlattıklarınıza bakılırsa- sizde daha hafif bir şekilde ortaya çıkıyor ve bu ciddi derecedeki akciğer hastalığı bile (ki Batı Avrupa'nın yarısının akciğerleri az ya da çok problemlidir), üç yıldır kendimden de bildiğim üzere bana kötülükten çok iyi şeyler getirdi. Yaklaşık üç yıl önce bu hastalık, gece yarısında ağzımdan kan gelmesiyle başladı. Kalktım, her insanın yeni bir durum karşısındaki telaşını yaşadım (yatakta kalmalıymışım ki daha sonrasından öğrendiğime göre yatakta kalmak bir zorunlulukmuş); tabii ki biraz korkmuş-

tum; pencereye gittim, dışarıya doğru eğildim, lavaboya gittim, odada dolaştım, yatağa oturdum; sürekli kan geliyordu. Ama o anlarda mutsuz değildim çünkü belirli bir nedenden dolayı, kanama durduğu takdirde, neredeyse üç dört uykusuz yıldan sonra ilk kez uyuyacağımı yavaş yavaş idrak etmeye başlamıştım. Sonra durdu da zaten (bir daha da olmadı) ve gecenin kalan kısmında uyudum. Sabah olunca hizmetçi kız geldi (o zaman Schönborn-Palais'te bir dairem vardı), iyi, fedakâr sayılabilecek ama son derece ciddi bir kız, kanı gördü ve şöyle dedi: "*Pane doktore, s Vámi to dlouho nepotrvál Doktor Bey, fazla vaktiniz yok*" Ama kendimi her zamankinden daha iyi hissediyordum, önce büroya gittim ve ancak öğleden sonra doktora gidebildim. Hikâyenin devamı burada önem arz etmiyor. Sadece şunu söylemek istedim: Sizin hastalığınız beni korkutmadı (özellikle arada sürekli kendi içime dönüyor, anıları kurcalıyor, tüm zarafetiniz arasında hemen hemen neredeyse köylüleri andıran canlılığınızı fark ediyor ve şu tespitte bulunuyorken: Hayır, siz hasta değilsiniz, bir uyarı ama bir akciğer hastalığı değil bu) yani beni korkutan bu değil ama bu rahatsızlık öncesinde neler olduğu düşüncesidir. Burada mektubunuzda yer alan diğer hususları dikkate almıyorum. Örneğin: "Bir kuruş para yok -çay ve elma- her gün 2'den 8'e kadar" - bunlar anlayamayacağım konular; sanırım bunlar ancak sözlü olarak açıklanabilecek şeyler. Bu yüzden bunları burada dikkate almıyorum (sadece bu mektupta yoksa bunu unutmak mümkün değil) ve sadece kendi hastalığım döneminde bu hastalığa yaptığım ve bu durumdaki diğer vakalar için de geçerli olan izahatı düşünüyorum. Şöyleydi: Beyin, kendisine yüklenen sıkıntı ve acılara daha fazla dayanamaz hale gelmişti. Dedi ki: "Vazgeçiyorum ancak bütünü korumasına değer veren biri daha varsa, yükümden birazını alsın ve bu sayede böylece bir süre daha durumu idare edebilirim." İşte tam o arada akciğer

devreye girdi, kaybedecek de pek bir şeyi yoktu zaten. Beyin ve akciğer arasında, benim bilgim dışında yapılan bu müzakerelere korkunç şekilde gerçekleştmiş olmalı.

Peki şimdi ne yapacaksınız? Biraz ihtimam görmeniz gerekir; ki bu bile sizin için azdır. Ancak, size biraz ihtimam göstermek gerektiğini, sizi seven herkes anlamalıdır ve o zaman geri kalan her şey teferruattan ibaret olur. Bu da bir kurtuluş sayılmaz mı? Evet, ben öyle demiştim - hayır, şaka yapmak istemiyorum, zaten hiç de neşem yok ve bana yaşam tarzınızı nasıl yeniden daha sağlıklı hale getireceğinizi yazmadan da neşem yerine gelmeyecek. Niçin Viyana'dan biraz uzaklaşmadığınızı son mektubunuzdan sonra sormuyorum, artık bunu anlıyorum. Ancak Viyana yakınlarında da kalınacak güzel yerler ve bakımınız için uygun birçok imkân var. Bugün başka hiçbir konu hakkında yazmıyorum; söz edecek başka hiçbir önemli konu yok. Geri kalan her şey yarına kalsın; bana dokunan, beni utandıran, hüznölendiren ve sevindiren dergi için edeceğim teşekkür de dahil olmak üzere. Ama hayır, bir şey daha var: Eğer uykunuzun bir dakikasını bile çeviri çalışmalarına ayırıyorsanız, bu beni lanetliyorsunuz anlamına gelir çünkü günün birinde yargıya başvurulacak olursa, başka bir soruşturmaya gerek kalmadan sadece şöyle bir tespitte bulunacaklar: O, onu uykusundan etmiş. Böylece adil bir şekilde hüküm giymiş olacağım. Bu yüzden de sizden bunu artık yapmamanızı rica ederken aslında kendim için mücadele etmiş oluyorum.

F. Kafka
(İmza)

(Merano, Nisan sonu 1920)

Sevgili Bayan Milena, bugün başka bir şey yazmak istiyorum ama olmuyor. Aslında bu durumu ciddiye aldığım için değil; öyle olsaydı, başka türlü yazardım, fakat şöyle bir

yerde, bahçede bir gölge altında sizin için hazır bir şezlong olmalıydı ve ellerinizin erişebileceği bir yerde yaklaşık on bardak süt bulunmalıydı. Bu Viyana'da, hatta şu an yaz mevsiminde bile olabilir ama açlık ve huzursuzluk olmadan. Bu mümkün değil mi? Bunu mümkün kılacak hiç kimse yok mu? Peki ya doktor ne diyor?

Büyük zarfın içinden dergiyi çıkardığımda neredeyse hayal kırıklığına uğramıştım. Sizinle ilgili şeyler duymak istiyordum, eski mezardan gelen o çok tanıdık sesi değil. O bizim aramıza neden giriyor ki? Sonradan hatırladım, aslında o bize aracılık etmişti. Ayrıca, bu kadar büyük bir çaba harcamanızı ve bunu ne kadar derin bir sadakatle yapmış olduğunuzu anlamakta güçlük çekiyorum. Cümleleri birer birer ele alarak bu sadakati göstermeniz ve doğal güzelliği korumanız beni ziyadesiyle etkiledi ve üstelik bunu Çek dilinde başarmanız hiç tahmin etmediğim bir şeydi. Almanca ve Çekçe birbirine bu kadar yakın mı? Fakat ne olursa olsun, bu gerçekten de bayağı kötü bir öykü, bunu eşi benzeri görülmemiş bir kolaylıkla, sevgili Bayan Milena, size satır satır kanıtlayabilirdim, sadece buna karşı duyduğum isteksizliğim, kanıttan biraz daha güçlü olurdu. Öyküyü sevmeniz ona tabii ki bir değer katıyor, ancak bu, dünya bakışımı biraz bulanıklaştırıyor. Bu konuda bu kadarıyla yetinelim. “Bir Taşra Hekimi”ni Wolff’ten alırsınız, ona yazdım.

Elbette Çekçe anlıyorum. Birkaç kez size, neden Çekçe yazmadığınızı sormak istedim. Bunun nedeni, Almancayı bilmiyor olmanızdan dolayı değildi. Genelde şaşırtıcı bir şekilde bu dile hakimsiniz ve bir kez hakimiyetinizden çıktığında, dil sizin önünüzde gönüllü olarak eğiliyor, bu da bir hayli güzel oluyor çünkü bir Alman, kendi dilinden böyle bir şeyi bekleme cesaretini gösteremez, bu kadar kişisel bir şekilde yazmaya cesaret edemez. Ama Çekçeyi sizden okumak isterdim çünkü siz ona aitsiniz çünkü tam bir Milena

yalnızca orada vardır (ki çeviri bunu onaylıyor) burada ise en azından sadece Viyana'dan olan ya da Viyana'ya gitmeye hazırlanan bir Milena var. Bu yüzden Çekçe lütfen. Ve yazdığınız o gazete eklerini de. Belki de berbatlardır ama siz de öykünün berbatlığına rağmen okudunuz; nereye kadar geldiniz? Bilmiyorum, belki bunu ben de yapabilirim ama yapamazsam da mükemmel bir önyargıda takılı kalmış olurum.

Benim nişan durumumu soruyorsunuz. İki kez (aslında üç denebilir yani iki kez aynı kızla) nişanlandım; yani üç kez evliliğe sadece birkaç gün kala nişanı bozдум. İlki tamamen sona erdi (kız şu anda evliymiş ve duyduğum kadarıyla bir oğlu da olmuş), ikincisi ise hâlâ devam ediyor, ancak evliliğe dair hiçbir umut beslemeden yani aslında yaşamıyor ya da daha doğrusu insanların sırtından bağimsız bir hayat sürüyor. Genel olarak burada ve başka yerlerde şunu buldum ki belki de erkekler daha fazla acı çekiyorlar ya da başka bir açıdan bakıldığında, bu konuda daha az direnç gösterebiliyorlar; ancak kadınlar her zaman suçsuz bir şekilde acı çekerler ve bu acı, “bunun için suçlu değiller” gibi bir anlamda değil, aslında en gerçek anlamıyla acı çekerler ki bu da yine belki “suçlu değiller” anlamına gelir. Ayrıca bu şeyler üzerine düşünmek faydasızdır. Bu, cehennemdeki tek bir kazanı parçalamaya çalışmak gibi bir şey; birincisi, bu işe yaramaz ve ikincisi, işe yarasa bile dışarı akan kızgın kütlede yanıp kül olursunuz, ancak cehennem bütün görkemiyle var olmaya devam eder. İşe farklı bir şekilde başlamak gerek.

Ama öncelikle bir bahçeye uzanmak ve hastalığın -şayet ciddi bir rahatsızlık değilse- mümkün mertebe çokça tadına varmak gerek. İçinde çok fazla tatlılıklar barındırmaktadır.

Franz K.

(*Merano, Nisan/Mayıs 1920*)

Sevgili Bayan Milena, öncelikle isteğim dışında mektubumdan şöyle bir çıkarımda bulunmayın diye belirtiyim: Yaklaşık on dört gündür giderek artan bir uykusuzluk problemi yaşıyorum, aslında bu durumu çok ciddiye almıyorum, böyle dönemler gelir geçer ve her zaman bazı sebepleri (Bädeker'e göre gülünç bir şekilde Merano havası bile olabilmiş) hem de gereğinden bile fazla sebepleri vardır; hatta bu nedenler bazen pek görünür olmasa bile, her halükârda, insanı kütüğe çevirir ve bir orman hayvanı gibi huzursuz yapar.

Ama yine de bir tesellim var. Siz rahat uyumuşsunuz, gerçi hâlâ “tuhaf” bir şekilde, dün hâlâ bir “kendinizi kaybetme durumu” söz konusuymuş ama yine de rahat uyumuşsunuz. Uykum gece vakti kaçıp gittiğinde, gideceği yolu biliyor ve bunu kabulleniyorum. Zaten aksi halde uykuya direnmek aptalca olurdu; uyku, en masum varlıktır ve uykusuz insan ise en suçlu olanıdır.

Ve siz de son mektubunuzda bu uykusuz insana teşekkür ediyorsunuz. Konuyu bilmeyen bir yabancı bunu okusa şöyle düşünürdü: “Ne insan ama! Duruma bakılırsa dağları yerinden oynatmış olmalı.” Oysa o hiçbir şey yapmadı, parmağını bile (yazmak için kullandığı parmağı hariç) kımıldatmadı, süt ve güzel şeylerle besleniyor, her zaman (sıkça da) “çay ve elma” görmeden yaşıyor ve geri kalan her şeyi kendi akışına bırakıyor ve dağların da yerlerinde kalmasına izin veriyor. Dostoyevski'nin ilk başarı hikâyesini biliyor musunuz? Bu, pek çok şeyi kapsayan bir hikâye ve yalnızca büyük bir isim olduğu için rahatlıkla alıntı yapıyorum çünkü hemen yan başımızda bulunan hatta daha yakında duran bir hikâyeye de aynı anlama sahip olurdu. Bu arada, hikâyeyi tam hatırlamıyorum, isimleri bile pek bilmiyorum. Dostoyevski ilk romanı *İnsancıklar*'ı kaleme alıyormuş, o zamanlar edebiyatçı arkadaşı Grigoriev'le birlikte yaşıyorlarmış. Gerçi

Grigoriev aylarca masanın üzerindeki yazılı birçok sayfayı görmüş fakat eseri ancak roman tamamlandığında eline alabilmiş. Onu okumuş, hayran kalmış ve Dostoyevski'ye hiçbir şey söylemeden eseri o dönemde ünlü olan eleştirmen Nekrasov'a götürmüştü. Ertesi gece saat üçte Dostoyevski'nin kapısı çalınmış. Grigoriev ve Nekrasov'dur gelenler; odaya girer, Dostoyevski'yi kucaklayıp öperler. Nekrasov, onu daha önce tanımamış biri olarak Dostoyevski'ye Rusya'nın umudu der. Bir iki saat boyunca, çoğunlukla roman üzerine konuşarak sohbet ederler ve ancak sabaha karşı vedalaşırlar. Dostoyevski, hayatının en mutlu gecesi olarak adlandırdığı bu gecedan sonra pencereye yaslanarak onların gidişini izler, kendini tutamaz ve ağlamaya başlar. Bu sırada hissettiği ve benim şu an bunu nerede betimlediğini hatırlayamadığım ana duygu kabaca şöyleydi: "Bu harika insanlar! Ne kadar iyi ve soylular! Ve ben ne kadar aşağılık biriyim! İçimi görebilseler! Onlara bunu söylesem bile inanmazlar. Sonrasında Dostoyevski'nin onlara öykünmeye kalkışması, çalışmaya karar vermesi ise yalnızca bir mübalağadır; yenilmez gençliğe iletilmesi gereken son sözdür bu ve burada sona eren hikâyemin bir parçası değildir. Sevgili Bayan Milena, bu hikâyenin akılla kavranamayan gizemli yönünü fark edebildiniz mi? Bence sanırım bu şudur: Grigoriev ve Nekrasov, genel olarak, Dostoyevski'den kesinlikle daha soylu değillerdi. Ama şimdi genel bakışı bir kenara bırakın ki Dostoyevski de o gece de bunu istememişti ve zaten özel durumda hiçbir işe yaramaz; sadece Dostoyevski'ye odaklanın ve Grigoriev ve Nekrasov'un gerçekten harika olduklarına ikna olacaksınız, ayrıca Dostoyevski'ninse kirli ve bayağı kötü olduğuna, elbette Grigoriev ve Nekrasov'un yanından bile geçemeyeceğine ikna olursunuz; özellikle de hiç hak etmediği o büyük iyiliklerin bedelini ödemek onun için söz konusu bile değildir. Pencereden nasıl uzaklaştıklarını, böy-

lece onların ulaşılmazlıklarını adeta görürsünüz. - Ne yazık ki hikâyenin anlamı Dostoyevski'nin büyük ismiyle gölgele-
niyor. Uykusuzluğum beni nereye götürdü? Kesinlikle, çok
iyi niyet barındıran şeyler dışında, hiçbir yere.

Franz K.

(Merano, Mayıs 1920)

Sevgili Bayan Milena, sadece birkaç kelime yazacağım, size muhtemelen yarın tekrar yazacağım. Bugün yalnızca kendim için yazıyorum, sadece kendim için bir şey yapmış olmak için, yalnızca mektubunuzun etkisini biraz olsun üzerimden kaldırmak için, yoksa o etki gece gündüz üzerimde yük olurdu. Çok tuhafısınız Bayan Milena, orada Viyana'da yaşıyorsunuz, bir yağın derde katlanıyorsunuz ve bu arada hâlâ benim gibi birinin pek de iyi olmadığını ve bir geceyi bir öncekinden biraz daha kötü geçirdiğini merak edecek vakti buluyorsunuz. Buradaki üç küçük arkadaşım (en büyüğü 5 yaşında olan üç kız kardeş) daha mantıklı bir anlayışa sahipti; nehir kıyısında olsak da olmasak da her fırsatta beni suya atmak istiyorlardı, üstelik bunu bana kötülük yaptığım için değil, kesinlikle o sebepten değil. Yetişkinler çocuklara böyle tehditlerde bulunduğunda, bu elbette şaka ve sevgi dolu bir yaklaşımdır ve hemen hemen şöyle bir anlama gelir: "Şimdi şaka olsun diye bir kereliğine tamamen imkânsız olan bir şeyi söyleyelim." Ama çocuklar ciddidir ve imkânsızlık diye bir şey bilmezler; onuncu kez suya atmayı başaramamaları, bir dahakinde de başaramayacaklarına onları inandıramaz; hatta önceki on denemede de başarısız olduklarının farkında bile değillerdir. Çocukların sözlerini ve niyetlerini bir yetişkinin bilgisiyle doldurduğunuzda ürkütücü hale gelirler. Öyle ki sadece öpmek ve kucaklamak için var olan, küçük dört yaşındaki bir çocuk -eski bebeklik dönemlerinden kalma hafif göbekli ama küçük bir ayı gibi güçlü- size

saldırırken, sağda ve solda iki kız kardeşi ona yardım eder ve arkanızda sadece korkuluk varsa ve arkadaş canlısı baba ve nazik, güzel, tombul anne (dördüncü çocuklarının bebek arbasının başında) uzaktan bunu izleyerek gülümser ve yardım etmeyi hiç düşünmezse o takdirde neredeyse her şey bitmiş demektir ve nasıl kurtulduğunuzu tarif etmeniz de neredeyse imkânsızdır. Akıllı ya da sezgisi kuvvetli olan çocuklar, beni özel bir sebep olmadan aşağı atmak istiyorlardı, belki de beni gereksiz buldukları için ve üstelik sizin mektuplarınızdan ve benim cevaplarımdan bile haberleri yoktu.

Son mektuptaki “iyi niyet” ifadesi sizi korkutmasın. Bu, burada nadir olmayan tam bir uykusuzluk dönemi idi. Sizinle bağlantılı olarak düşündüğüm hikâyeyi yazıya sıkça dökmüştüm ama onu bitirdiğimde, sağ ve sol şakaklarım arasındaki gerginlik nedeniyle artık neden anlattığımı tam olarak idrak edemiyordum. Ayrıca, balkondaki şezlongda size söylemek istediğim, şekilsiz bir yığın halinde orada duruyordu ve geriye sadece temel hislerime sığınmaktan başka çarem kalmamıştı; şimdi de çok farklı bir şey yapamayacağım. Kısa anlatımların bir derlemesi olan son kitabım “Bir Taşra Hekimi” hariç yazdıklarımın hepsi sizde mevcut. Onu da size Wolff gönderecek, en azından bir hafta önce ona bunun için bir mektup yazdım. Baskıda olan başka bir şey yok, bundan sonra başka bir şey çıkacak mı, onu da bilmiyorum. Kitaplar ve çevirilerle ne yaparsanız, doğru olacaktır, keşke onlar benim için daha değerli olsaydı da onları size teslim etmek size olan güvenimi gerçekten ifade etseydi. Öte yandan “Ateşçi” hakkında birkaç yorum yapmamı istemeniz, küçük bir fedakârlık yapmamı sağladığı için beni gerçekten mutlu ediyor; bu, hayatı yeniden gözden geçirmek zorunda kalmanın, cehennem azabının önden tadılması olacak. Bu azabın en kötü yanı, apaçık kötülükleri görmek değil, bir zamanlar iyi olduğunu düşündüğümüz şeyleri

gözden geçirmek olacaktır. Her şeye rağmen yazmak yine de iyi bir şey, iki saat önce mektubunuzla dışarıdaki şezlongda oturduğum zamana göre daha huzurlu hissediyorum kendimi. Orada yatıyordum, bir adım önümde bir böcek sırtüstü düşmüş, çaresizce çırpınıyordu, dönemiyordu; ona yardım etmek isterdim, yardımını çok kolaydı, bir adım atıp hafifçe dokunmak yeterdi ama mektubunuza dalmıştım ve kalkamıyordum. Ancak bir kertenkele tekrar çevremdeki yaşama dikkatimi çekti; kertenkelenin yolu böceğin üzerinden geçtiğinde böcek artık tamamen hareketsizdi. Kendi kendime demek ki bu bir kaza değil, ölümüne bir mücadeleydi, yani nadir görülen doğal bir hayvan ölüm mücadelesiydi. Ama kertenkele üzerinden geçtiğinde böceği tekrar ayaklarının üzerine çevirmişti; böcek kısa bir süre daha ölü gibi durdu, sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi evin duvarına doğru yürüdü. Sanırım ben de bir şekilde bu sahneden biraz cesaret aldım, kalktım, süt içtim ve size yazdım.

Franz K.

İşte size bazı tespitler:

Sütun I, Satır 2: *arm* [yoksul] kelimesi burada aynı zamanda şu yan anlamı da taşır: acınası; lâkin belirgin bir duygusal vurgu olmaksızın. Bu, Karl'ın ebeveynlerine karşı hissettiği, belli bir anlayıştan yoksun bir tür merhameti ifade eder; belki *uboží* bu anlamı karşılayabilir.

I - 9: "Freie Lüfte" [açık havalar] biraz daha görkemli bir ifade ancak muhtemelen başka bir çıkış yolu da yok.

I - 17: *z dobre nálady a poněvadž byl silný chlapec* ifadesini tamamen çıkarın.

Hayır, mektubu şimdi göndereyim; notları yarın size yollarım. Bu arada çok kısa olacak, kesinlikle sayfalarca değil. Çevirinin, kendi açımdan bakıldığında gayet doğal görünen doğruluğu -doğal halimden imtina edebilirsem-

beni tekrar tekrar hayrete düşürüyor. Yanlış anlama neredeyse hiç yok, olsaydı da bu zaten o kadar da büyük bir şey sayılmazdı fakat her zaman güçlü ve kararlı bir anlayış göze çarpıyor çevirinizde. Yine de acaba Çekler sizi çevirinizdeki sadakat yüzünden -ki bu benim için en değerli olan şeydir (sadece hikâye için değil, benim için de)- eleştirirler mi, bilemiyorum? Benim de Çekçe bir dil hissiyatım var ve tamamen tatmin olmuş durumda ama bu son derece kişisel bir tespittir. Her halükârda, eğer biri sizi eleştirecek olursa, bu incinmeyi benim minnettarlığım ile telafi etmeye çalışın.

(Merano, Mayıs 1920)

Sevgili Bayan Milena (evet, bu hitap biraz can sıkıcı hale geliyor ancak hasta birinin güvensiz bir dünyada tutunabileceği dayanaklardan biri; bu dayanakların can sıkıcı hale gelmesi, henüz onun iyileştiğine dair bir kanıt değildir), ben asla bir Alman toplumu içinde yaşamadım. Almanca benim ana dilimdir ve bu yüzden bana doğal geliyor fakat Çekçeyi çok daha içten bulurum. Bu yüzden mektubunuz bazı belirsizlikleri ortadan kaldırıyor; sizi daha net görüyorum, bedeninizin ve ellerinizin hareketlerini -o kadar hızlı, o kadar kararlı ki- neredeyse bir karşılaşma gibi. Ancak sonra gözlerimi yüzünüze kaldırmak istediğimde, mektubun akışında bir yerde -nasıl hikâye ama?- bir yangın çıkar ve ateşten başka bir şey göremez olurum.

Hayatınız için koyduğunuz yasayı kabul etme yönünde ikna oluyoruz. Sözüm ona uyduğunuz yasalar yüzünden size acınmasını istememeniz tabii ki anlaşılır bir durumdur çünkü bu yasayı koymak sadece saf bir kibir ve gururdan ibarettir (já jsem ten který platí/bedel ödeyen benim), bu yasalar için verdiğiniz örneklerde aslında tartışılacak bir şey yok, bu konuda sadece usulca elinizi öpmek gerekir. Benim açımdan ise evet, yasanıza inanıyorum fakat bunun sonsuza